

Märchen der Welt, Band 1. Südeuropa. Ausgewählt, mit einem Nachwort, Anmerkungen und Literaturhinweisen versehen von **Felix Karlinger**, Deutscher Taschenbuch Verlag GmbH & Co. KG, München 1978, 521 str.

Na temelju dvadesetak knjiga priča s područja južne Evrope, uglavnom iz edicije Die Märchen der Weltliteratur, napravio je Felix Karlinger izbor, pogovor i bilješke ovom džepnom izdanju koje prikazujemo.

Premda su siže priča slični u raznim zemljama i u raznih naroda, priče koje se kazuju u pojedinim manjim sredinama dobivaju i svoj specifični kolorit koji ih razlikuje od priča neke druge zemlje ili pokrajine. Povodeći se za sličnim mišljenjem, autor ovog izdanja odlučio je u jednom svesku izdati priče iz pojedinog šireg geografskog područja. Ono što bitno određuje širi prostor južne Evrope, mosta i prema Bliskom istoku i prema sjevernoj Africi, jest Sredozemlje, a »struja pripovjedačke građe koja je tekla od Indije, Perzije i arapskog prostora prema Zapadu, zapljusnula je najprije zemlje koje leže u blizini Crnog i Sredozemnog mora: područje od Ukrajine do Portugala« (str. 1). Knjiga i obuhvaća upravo to područje od Ukrajine do Portugala, premda se ono ne poklapa ni s jednom geografskom podjelom. Na temelju pripovjedačke građe, podataka o načinu kazivanja, te o pripovjedačima, autor je želio pokazati kako postoje međusobne sličnosti u čuvanju priča i pripovjedačkom repertoaru na perifernim područjima (Pirinejski i Balkanski poluotok), gdje se zadržala seljačka kultura, za razliku od područja vrlo rano urbanizirane južne Francuske i Italije, gdje prvi zapisi priča datiraju već iz kasnog srednjeg vijeka. I Balkanski i Pirinejski poluotok bili su više od središnjeg dijela izloženi osvajanjima Turaka, odnosno Arapa, tako da su motivi pojedinih priča iz južne Španjolske i južnog Portugala vrlo slični motivima priča s Balkana, a u Italiji se uopće ne javljaju.

Velike razlike u političkim uređenjima tih brojnih zemalja nisu se toliko odrazile u pripovjedačkoj građi kao crkveni raskol, što je naročito uočljivo u legendarnim pričama.

Priče su u knjizi razvrstane prema raznim jezicima, a ne prema državnim granicama, pa su uvrštene ukrajinske, rumunjske, bugarske, makedonske, srpskohrvatske, slovenske, grčke, albanske, talijanske, malteške, sardinijske, retoromanske, francuske (iz Švicarske), provansalske, katalonske, španjolske, baskijske i portugalske priče. Neke od knjiga iz edicije Die Märchen der Weltliteratur, iz kojih je autor izabrao većinu pripovijedaka za ovu zbirku, prikazane su već opširnije u našem godišnjaku (**Grčke priče**, NU br. 4; **Makedonske priče**, NU br. 10; **Hrvatske priče**, NU br. 11-12; **Talijanske priče**, NU br. 11-12; **Albanske priče**, NU br. 14). Ovom ćemo prilikom samo reći koje su i otkuda su izabrane pojedine priče s područja Jugoslavije. Pet je makedonskih priča, br. 27-31. (Djevojka koja je postala muško, Blago kralja Bogdana, Mačak postao kaluđer i hadžija, Staro neprijateljstvo između psa i zeca, Vuk, lisica i deva), odreda iz zbirke Wolfganga Esckera **Mazedonske Volksmärchen**; iz Srbije i Hrvatske uvršteno je devet priča: br. 32-35 iz Leskienove su zbirke **Balkanmärchen** (Stojša i Mladen, Kome Bog pomaže, niko mu nauditi ne može, Đavolja maštanija i Božija sila, Vila ostaje vila). Priče br. 32-34 prevedene su Vukove priče. Priče br. 36-38 (Babina Bilka, Kako je grofova či soldate jila i Vojnik i car) uzete su iz zbirke Maje Bošković-Stulli **Kroatische Volksmärchen**, a priče br. 39 (Vjerna supruga) i 40 (Strogi sudac) iz zbirke Felixa Karlingera i Bohdana Mykytiuka **Legendenmärchen aus Europa**. Iz iste su zbirke i dvije slovenske priče: br 41 (Dva vozara) i 42 (O svetom Andriji).

Priče su u knjizi stilski vrlo neujednačene, što je zavisilo i od izvora iz kojega su preuzete. Za to izdanje autor je priče izabrao po

vlastitim estetskim kriterijima i knjigu je, što je naročito pohvalno, namijenio odraslim čitaocima. U pogovoru je obrazložio kako postoji dugogodišnja zabluda da priče uglavnom dobre bake pričaju okupljenim unucima. Ta se slika možda ponegdje i može vidjeti, ali priče uglavnom kazuju odrasli odraslima i za odrasle, a djeca ih slušaju ako se tamo slučajno zateknu. Koliko odrasli slušatelji sudjeluju u definitivnom oblikovanju kazivanoga teksta, vidljivo je iz njihovih komentara, koji se nalaze u suvremenim zapisima i koji nerijetko izazivaju i promjene u kazivanju. Autor navodi i rezultate istraživanja, iz kojega se vidi da je mnogo veći broj muških od ženskih kazivača: u Portugalu 77%^o, u retoromanskom dijelu Švicarske 86%^o.

Uz svaku se priču nalaze iscrpne bilješke, izvor iz kojega je priča preuzeta, a ako priče nekoga dublje zaintrigiraju, naći će tamo i osnovnu stručnu literaturu.

Ljiljana Marks

Povijest hrvatske književnosti, knjiga 1, **Usmena i pučka književnost**, Liber — Mladost, Zagreb 1978, 662 str. (**Divna Zečević, Pučki književni fenomen**, str. 356—638 i 653—657).

U prvoj knjizi edicije **Povijest hrvatske književnosti** s naslovom **Usmena i pučka književnost** drugi dio knjige ima naslov **Pučki književni fenomen**. On pokazuje posve određen pristup koji izlazi iz prirode predmeta istraživanja i gledišta suvremene književne i lingvističke znanosti, kako ih prihvaća i obrazlaže Divna Zečević.

Postavlja se pitanje, prije svega, u kojoj je mjeri uopće moguće pisanje — povijesti pučke književnosti, i to ne samo zbog toga što je dobar dio građe »potrošen«, nestao, ili je još uvijek nepristupačan, nego također i iz metodoloških razloga.

»Pisati povijest pučke književnosti značilo bi pisati o jednom knji-

ževnom procesu u vremenu. Otežanost istraživanja naglašena je već pomicanjem u blisku prošlost. Taj proces ne razvija i ne poznaje književne pravce, ali poznaje književne rodove« (str. 372).

Pristup Divne Zečević pučkim književnim tvorevinama razlikuje tri vida postojanja pučkog književnog fenomena: vid vječne, bezvremene kategorije, zatim književno-povijesnu kategoriju, u kojoj je moguće promatrati tragove i karakteristike književnih razdoblja u kojima su pučke književne tvorevine nastajale i treće — moguće je pratiti i istraživati postojanje pučkog književnog fenomena u povijesti razvojnog procesa hrvatske umjetničke književnosti.

Pažnja Divne Zečević usmjerena je uvijek na analizu tekstova koje je morala prvo tražiti i otkrivati, iako je dobar dio zanimljive građe pučkih književnih tvorevina priopćen u značajnoj ediciji **Građa za povijest književnosti hrvatske** većinom kao kulturno-historijska ilustracija pojedinih razdoblja.

Upravo tu činjenicu i naglašava Divna Zečević, naime, da bi bez značajnih hrvatskih književnih poslenika i znanstvenika bilo nezamislivo pisanje knjige **Pučki književni fenomen**.

Kad je u pitanju metodološki pristup pučkoj književnoj građi, Divna Zečević je u svojim studijama koje su prethodile ovoj knjizi sama tražila i nalazila putove naglašavajući da joj je težište istraživanja bilo i ostalo u nastojanju da se pokaže književni karakter građe koja nije pažena i čuvana kao raritet, kad su u pitanju tiskani tekstovi, niti onda kad građa potječe iz starijih razdoblja, pa tako npr. kalendarski svesci s kraja 18. i početka 19. stoljeća često nisu ušli ni u inventarne knjige pojedinih biblioteka. Pokazuje se, na primjer, da je dobro sačuvana ona pučka književna građa čiji su autori bili katkad tuženi sudu, pa je tako pučka književna tvorevina znala biti sačuvana — slučajnom arhivskom srećom.